

मिता

प्रा. माधवी भट

प्रिय मिता

गेले काही दिवस मी चित्रपट बघेनाशी झाले..... खरं तर नवा एकही सिनेमा पहिला नाहीयं..... जुन्या आठवणींवर लिहिणं कुठवर जमेल माहिती नाही.... त्या आठवणींवर भिस्त ठेवून लिहिणाऱ्या माझ्या लेखनाचे आयुष्य फार नसेल हे आत्ताच दिसतेय...! ते असो...! तुला आठवत असेल की नाही माहीत नाही. मात्र, मागे खूप आधी एकदा गौतम राजाध्यक्ष त्यांच्या फोटोग्राफीच्या अनुभवांबद्दल बोलताना शोभना समर्थ, त्यांच्या मुली, नातवंडं यांच्याबद्दल बोलत होते..... त्यावेळी त्यांनी तनुजाबद्दल काही विशेष उद्गार काढलेत..... त्यांच्यामते तनुजाचा सर्वात उत्तम रोल म्हणजे 'अनुभव'.

गौतम राजाध्यक्ष त्याला 'तनुभव' म्हणाले इतका तो तनुजाने व्यापला होता.... मला ते पटते....! कारण तनुजाच्या लक्षात राहणाऱ्या भूमिका मला विशेष स्मरतच नाहीत... नाही म्हणायला रात अकेली है.... ये दिल तुम बिन कही लगता नहीं.... ही गाणी आणि झाकोळ नावाचा एक श्रीराम लागूंचा सिनेमा... 'मिले सूर मेरा तुम्हारा' च्या वेळी माझ्या तुमच्या जुळता तारा मधुर सुरांच्या बरसती धारा.... असं गाणारी अभिनेत्री.... म्हणजे तनुजा..... काही लोकांची ओळखच इतरांच्या नावाने होते... जशी तनुजा म्हणजे नूतनची बहीण किंवा काजोलची आई..... मात्र, अनुभव ज्या लोकांनी पाहिला असेल ते तनुजाचे सामर्थ्य नक्कीच मान्य करतील..... यात शंका नाही...!

अनुभव हा तसा सत्तरच्या दशकातला सिनेमा...! बासु भट्टाचार्यांचा...! यात मात्र अमर हे नाव आहे संजीवकुमारचं..... आणि तनुजाचं नाव? ओळख..... हो हो.... मिता.....! तुझंच नाव...! 'अनुभव' मधली मिता.....! मिता ही हाऊसवार्ड आहे... एका मोठ्या संपादकाची - अमर सेनची बायको.....! मात्र आत्मभान जागृत झालेली स्त्री...! ही मोठी विलक्षण बाई आहे... ती विचार करते... त्यानुसार वागते... ती स्वतःला पडलेल्या प्रश्नांची स्वतःच उत्तरं शोधते... ती ठाम आहे... प्रसंगी डळमळते; मात्र लगेच बळ गोळा करते...!

'सृजन'ला भेट म्हणजे... ज्ञान आणि मनोरंजन ह्याची हमीच.... भेट द्या... .

लग्न झाल्या झाल्या तिच्या लक्षात येतं की या घरात तिची जागा एका शोभेच्या वस्तूइतकीच आहे.... अमर हा संपादक आणि नावलौकिक मिळण्यासाठी मेहनत करणारा महत्त्वाकांक्षी तरुण पत्रकार लेखक..... तो तडफदार आहे... शिवाय बायकोने कमवून आणावे अशी परिस्थितीही त्यांच्या घरात नाहीय..... या अस्वस्थतेतून मिता पहिले पाऊल उचलते... ते म्हणजे ती हरी (ए. के. हनगल) सोडून बाकी सर्व नोकरांना कामावरून कमी करते.... हरीने अमरला लहानाचे मोठे केलेय, त्यामुळे तो महत्त्वाचा आहे.... ज्या मिनिटाला हरी फक्त एकटाच गडी उरतो त्यावेळी मिता त्याची मालकीण न रहाता बहुरानी होते..... आता अमरला सगळे नोकर अचानक कमी केलेत म्हणून काळजी वाटतेय... यावेळी मिताचा प्रश्न मोठा मार्मिक आहे... ती विचारते 'हे सर्व गडी तुझ्या आजूबाजूला असतात आणि मी नसते तेव्हा तुला ते जाणवतही नसेल. मात्र आता मी आहे नि गडी नाहीत. तेव्हा तुला त्यांची इतकी आठवण येते?' मिता त्या घराची; विशेषतः अमरची गरज बनू पहातेय.....! आणि त्यासाठी ती जीव तोडून प्रयत्न करतेय....!

परदेशी पाहुण्यांना भारतीय पद्धतीने ताट पाटावार जेवू घालायची अमरची कल्पना उडवून ती टेबल खुर्चीवर जेवण अरेंज करतेय.... तिने नवऱ्याच्या इभ्रतीला साजेसा थाट केलाय.. ती प्रयत्नपूर्वक पाहुण्यांचं मन जिंकू बघतेय.... आणि यासाठी अमरला खरेच तिचे कौतुक आहे.....! हे सुरू असताना अचानक मिताचा कॉलेजमधला मित्र शशी येतो... (दिनेश ठाकूर) येतो..... सिनेमा शशी नि मिताच्या भूतकाळाचा कोणताच फ्लॅशबॅक दाखवत नाही. मात्र शशीच्या येण्याने घाबरलेली मिता आपल्याला जाणवते..... ती मोठ्या खुबीने अमरला ऑफिसला पाठवते, हरीला बाजारात आणि शशीला एकटीच तोंड देते.... शशीही तिच्या वैवाहिक जीवनाला ओळखून आहेच... तो फक्त नोकरीसाठी तुझ्या नवऱ्याकडे माझी शिफारस कर हेच सांगायला आलाय.... कधीकाळी या मुलीचे स्वप्न पाहिले होते. मात्र, ते पूर्ण झाले नाही.. मात्र आता तिच्या आयुष्यात ढवळाढवळ करण्यात अर्थ नाही हा समंजसपणा त्याच्यातही आहेच... मात्र तरीही त्याच्या येण्याने मिता अस्वस्थ आहेच..... ती नवरा असताना तू घरी ये.. किंवा डायरेक्ट ऑफिसात भेट असे उत्तर देते..... निघताना शशी म्हणतोच.. 'की जर तू सुखी नसतीस तर मला पाहून अस्वस्थ झाली नसतीस..... चल, आपण अनोळखी लोकांसारखे भेटू या...!' सिनेमात शशीला त्याच्यातल्या

‘सृजन’ला भेट म्हणजे... ज्ञान आणि मनोरंजन ह्याची हमीच.... भेट द्या... .

कौशल्यामुळेच नोकरी मिळते... मात्र आता शशीचे कौतुकही मिताला घरात नकोय... तिला तिच्या नि अमरच्यामधे शशीची छायाही नकोय... जी वारंवार डोकावतेय..... एकदा शशी अमरला तुझी बायको छान गाते असे ऐकवतो आणि अमर घरी येऊन मिताला गायला सांगतो... यावर मिता त्याला विचारते की ‘शशीकडून तुला कळले की मी चांगली गाते तेव्हा तुला काय वाटले?’ यावर अमर हसतोय... शशीची छाया इथेही दिसतेय.... ती म्हणजे शशी भूषण आता अमर भूषण झालाय.....!

अमर आजारी पडतो... आठ दिवस घरीच असतो... त्यावेळी मिताला अमरची माता, प्रेयसी, अभिसारिका, बायको, नर्स सर्व सर्व होता येतं... हा खरा सुखाचा काळ असताना इथेच शशी एकदा घरात जास्त रेंगाळला असताना नकळत मिता त्याला बोलते ‘तुला इतकेही कळत नाही? इतका वेळ कुणाच्या घरात रहायचे का? तू तर म्हणाला होतास ना की मी तुझ्या सुखाच्या आड येणार नाही?’

चुकून हे वाक्य अमर ऐकतो आणि संशय बळावतो..... जे आजवर मिताने टाळले असते ते होतेच...!

शशीला फोन कर म्हणून अमर मितावर ओरडतो..... शशी येतो तेव्हा तिला त्याच्यासमोर बोलवतो. मिता यायचं टाळते तेव्हा तो ओरडतो... हा तीन सुशिक्षित लोकांचा तमाशा असतो..... शशी जातो आणि दार कुणी बंद केले या प्रश्नावर चिडलेल्या अमरला मिता एक मोठे भाषण देते..... ते म्हणजे या चित्रपटाचा उत्कर्ष बिंदू..... ‘दरवाजा कोणी बंद केला, हा तुझा प्रश्न नाहीये... तू खरे प्रश्नच विचारत नाहीयेस..... अमर जगातल्या सर्व प्रश्नांवर तुझ्याकडे एक एडिटोरिअल आहे..... तू विद्यार्थ्यांना अभ्यास कसा करावा सांगतो.. राज्यकर्त्यांना राजकारण.... परदेशियांना धोरण तर समाजाला सामाजिकता..... जगातल्या प्रत्येक प्रश्नावर एक लेख तुझ्याजवळ आहे. मात्र, तुझ्या स्वतःच्या प्रश्नावर तुझ्याजवळ उत्तर नाहीच.....!

मी एक भारतीय स्त्री आहे... मी काय करायचं, काय खायचं, कुठे जायचं हे मी ठरवतचं नसते.... दुसऱ्यांनी आखून दिलेल्या मार्गावर मी चालत आले..... हे करताना कुणी मला माझ्या असण्याची जाणीव करून दिली.. मी छान आहे... मला भावना आहेत हे जाणवून दिलं तर तो माझा मित्र झाला.... मात्र शशीची नि माझी भेट कायम कधीच झाली नाही... अधेमधे जरावेळ....

‘सृजन’ला भेट म्हणजे... ज्ञान आणि मनोरंजन ह्याची हमीच.... भेट द्या... .

त्या भेटींचा हिशोब केला तर ती सहा तासांचीसुद्धा होणार नाही... मात्र, त्या सहा तासांत त्याने मला जे दिलं ते तू लग्नाच्या सहा वर्षांत मला देऊ शकला नाहीस..... त्याने मला स्पर्शही केला नाही अमर.... मात्र माझी लहानपणापासूनची तृष्णा त्याला प्रेमात बदलवता आली..... हातही न लावता..... तुला विवाहाच्या सहा वर्षांत माझ्यातल्या तृष्णेचं प्रेमात रूपांतर करता आलं नाही अमर.... मी हजारो, लाखो स्त्रियांमधली एक आहे अमर..... वेगळी नाहीच.... '

हे स्वतःला म्हणत असतानाच ती कशी मुलखावेगळी आहे हे ठसवीत जाते..... ती प्रयत्नपूर्वक अमरची प्रेयसी बनतेय... ती वर्तमानात जगतेय... आणि आपली चूक नसताना आरोप झाला तो तितक्याच उत्कटपणे फेटाळतेही... ! तिचे भाषण वाया जात नाही... अमर विचारी आहे, सुसंस्कृत आहे... तो बीता हुआ कल आपल्यात आता येता कामा नये म्हणतो..... आणि दुसऱ्याच मिनिटाला मिता परत तिच्या लाईट मूडमध्ये येते..... एक हसरी हुशार बायको..... हेच तिचे निराळेपण..... !

प्रश्नांची उत्तरे शोधते मिता... वास्तवात जगते... कोणताच भासमान पर्याय शोधत नाही..... ! भूतकाळाचाही प्रभाव नसलेला स्वच्छ वर्तमान मागतेय... हट्टाने मागतेय..... म्हणून अनुभवची मिता निराळी आहे..... ! हा सिनेमा आणि तिचे क्लायमॅक्सचे भाषण म्हणजे तिचा अनुभव आहे..... !

मी हा सिनेमा कैकदा पाहिलाय..... ते यातल्या गाण्यासाठी... मेरी जा मुझे जां ना कहो..... ! कितीदा गायचे ना ?

सुखे सावन बरस गये
कितनी बार इन आँखें से
दो बुंदें ना बरसी
इन भिगी पलकोंसे.....
मेरी जां... !

मिता, अनुभवची तनुजा हा खरोखरीच एक आगळावेगळा अनुभव आहे..... ! जरूर बघावा असाच..... ! तू पाहिला नसशील तर नक्की बघ..... ! आणि मला जरूर कळव..... !

बाकी सर्व ठीकच..... पाठदुखी थांबत नाहीये..... !

तुझी
चंद्रमाधवी

‘सृजन’ला भेट म्हणजे... ज्ञान आणि मनोरंजन ह्याची हमीच.... भेट द्या... .

www.esrujan.com

त्याने सर्व सांगितलं तर मग आता लपवाछपवी कशाला? इंदर कायम हे करतो... तर कधी परिस्थिती त्याला बोलायची संधीच देत नाही... मायाचा आत्महत्येचा प्रयत्न हा त्यातलाच प्रसंग... आणि एकमेकांवर विश्वास असूनही बंध सैल होत जातात.... खाली हाथ शाम आई है म्हणताना सुधाची अवस्था आपल्यालाही बघवत नाहीच....! सुधाला मायाच्या आत्महत्येच्या प्रयत्नाबद्दल सांगायला येईपर्यंत सुधा निघून गेलीय आणि तिला गेलेलं पाहून इंदरला हार्टअटॅक आलाय..... तो त्यातून सावरेपर्यंत आणि तिची किंमत कळेपर्यंत इकडे सुधाने घटस्फोटाचा निर्णय घेऊन इंदरला मायाशी लग्न कर म्हणून मोकळं केलं... आपल्यामुळे हे घडलं अशा भावनेतून माया एका रात्री बाईक घेऊन निघालीय आणि स्कार्फ चाकात जाऊन गळफास लागून तिचा मृत्यू झालाय.... हे सगळं फ्लॅशबॅकच्या तंत्राने इंदर सुधाला वेटिंग रूममध्ये सांगतोय..... आणि तेवढ्यात शशी कपूर सुधाला घ्यायला येतो हा तिचा दुसरा नवरा आहे.....!

मी इजाजत बघतच नाही आता..... जेव्हा बघायचे तेव्हा कोळून प्यायलेय... मात्र उगाच आज पाऊस आला... मग तुझी आठवण आली... एक अकेली छत्री मे जब आठवलं.....! माझं एक मोरपीस... माझा आकाशी स्कार्फ.... माझी तू चोरलेली जुनी कवितेची वही.... मराठी व्याकरणाच्या वहीच्या शेवटच्या पानावर तू माझ्यासाठी लिहिलेली कविता.... संगीत महोत्सव ऐकायला गेल्यावर तळ्याच्या काठावरून फिरत फिरत पाहिलेला चंद्र.. त्याचे प्रतिबिंब... जरा दूर चालून गेल्यावर मिळणार ऐन हिवाळ्याचं मसाल्याचं दूध... आणि सर्व आठवणी... ही माझी सारी स्थावर जंगम मालमत्ता घेऊन गेलास तू.....! मला परत कर असे म्हणू का? नाहीच म्हणणार मी... कधीच नाही... कारण तू हे सारं घेऊन गेलास ते तुझंच होतं... माझ्याकडे मात्र अजूनही तुझं एक नक्षत्राचं देणं द्यायचं राहिलंय.....! थांबते..... नाही लिहू शकत...

तुझी
चंद्रमाधवी